

ВИБІР МЕТОДІВ НАЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «АДМІНІСТРАТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

В статті проаналізовано цілі, мотиви та індивідуальні особливості магістрів адміністративного менеджменту, які мають важливе значення для вибору методів навчання. Обґрунтовано, що найбільш поширеними методами навчання на заняттях мають бути такі активні методи, як бесіда, дискусія, виконання практичних вправ, метод конкретних ситуацій, рольові та ділові ігри.

Однією з **актуальних проблем** сучасної педагогіки є підвищення ефективності освіти дорослих. Її розв'язання забезпечує *реалізацію важливого наукового і практичного завдання* – «навчання через все життя». Інформація у сучасному світі застаріває настільки швидко, що знання, якими студенти оволоділи під час навчання у вищому навчальному закладі, є недостатніми. Для успішної професійної діяльності, побудови кар'єри, досягнення успіху певна кількість спеціалістів відчуває потребу отримати другу вищу освіту.

Принцип безперервності освіти полягає не тільки у здатності й бажанні людини вдосконалювати свою професійну майстерність – мова йде, в першу чергу, про те, що сама можливість професійної діяльності прямо залежить від здатності людини самостійно здобувати нові знання, набувати нові вміння й навички. Така здатність стає найціннішою якістю будь-якого професіонала.

У той же час забезпечення високого рівня підготовки магістрів адміністративного менеджменту вимагає аналізу специфіки тих, кого навчають, та відповідне планування і організацію навчального процесу. Зокрема, важливим питанням є оптимальний вибір методів навчання, як способу спрямування навчально-пізнавальної діяльності студентів відповідно до цілей навчання.

Аналізу сутності методів навчання, їх класифікації та визначення чинників, що впливають на вибір методів, присвячено досить велику кількість педагогічних робіт (С.І. Петровський, Є.Я. Голант, Д.О. Лоркіпанідзе, М.О. Данілов, Б.П. Єсіпов, М.М. Скаткін, І.Я. Лернер, Ю.К. Бабанський та ін.) Теоретичними та практичними проблемами організації управлінської підготовки займаються Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, О.Г. РОМАНОВСЬКИЙ, О.С. ПОНОМАРЬОВ, Р.С. ТУРМАНІДЗЕ, М.З. ЗГУРОВСЬКИЙ, Г.Г. ПІВНЯК, Є.Є. АЛЕКСАНДРОВ та інші.

Аналіз літератури дозволяє дійти висновку, що актуальним, але недостатньо розробленим є такий аспект проблеми освіти дорослих, як визначення найбільш раціональних чинників вибору методів навчання під час управлінської підготовки магістрів.

Отже, **метою** даної роботи і є аналіз умов вибору та обґрунтування оптимальних методів навчання магістрів спеціальності «Адміністративний менеджмент».

Одним з важливих принципів на якому має ґрунтуватися сучасна організація навчання студентів під час отримання другої вищої освіти є використання особистісно-орієнтованого підходу. Формування професіоналізму має відбуватися в умовах максимальної залученості студента у процес навчання. Залученість, зацікавленість студента можуть забезпечити навіть не стільки індивідуальний, скільки особистісний підхід до навчання.

Індивідуальний підхід передбачає вивчення й розуміння індивідуальних особливостей студента й використання відповідно до них найбільш доцільних прийомів, способів, методів навчально-виховної роботи. Так, В. Володько визначає індивідуальний підхід, як «педагогічний принцип, що враховує індивідуальні особливості учнів у навчанні і вихованні. У ньому враховуються індивідуальні особливості всіх учасників педагогічного процесу: учня-вчителя, студента-викладача, вихованця-вихователя» [47, с. 73].

Проте, як відзначає С.У. Гончаренко, індивідуальний підхід може використовуватися не тільки виховними системами гуманістичної орієнтації, але й «системами авторитарного

типу... У зв'язку з цим у сучасній педагогічній науці виникла необхідність запровадження нового поняття – особистісного підходу, який має багато спільного з І.п., однак на відміну від нього головну мету вбачає в розвитку особистості, а не її пригніченні» [52, с. 143].

Таким чином, особистісний підхід стверджує, що особистість студента є основною цінністю навчального процесу. Основою особистісного підходу є гуманістичний напрям психологічної науки (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл та ін.). Саме з розвитком особистісного підходу пов'язане тлумачення навчально-виховного процесу як системи суб'єкт-суб'єктних відносин. В.О. Мижериков відзначає, що особистісний підхід «передбачає допомогу вихованцеві в усвідомленні себе особистістю, у виявленні, розкритті його можливостей, становленні самосвідомості, у здійсненні особистісно значущих і суспільно прийнятних самовизначення, самореалізації й самоствердження» [191, с. 231].

Важливим методологічним принципом, який має використовуватися у навчанні магістрів, є також діяльнісний підхід, відповідно до якого особистість може розвиватися й формуватися тільки у процесі діяльності. Внаслідок цього висувуються певні вимоги до організації навчально-виховного процесу, розробляються прийоми активізації суб'єкта навчання, щоб створити умови, максимально сприятливі для розвитку його здібностей і особистісних якостей. Основою діяльнісного підходу виступає теорія діяльності, найбільш яскравими представниками якої є О.М. Леонтьєв, Л.С. Виготський, С.Л. Рубінштейн, О.О. Бодальов, Б.Г. Ананьєв, О.В. Брушлінський.

Відповідно до особистісного-орієнтованого підходу *розглянемо індивідуальні особливості* тих, кого навчають на спеціальності «Адміністративний менеджмент». Студенти, які прийшли отримати другу вищу освіту за цією спеціальністю мають власний життєвий та професійний досвід, вважають, що навчання має бути корисним для їх подальшої кар'єри, спираються в навчанні на практичні знання, уміння, навички, що отримані під час професійної діяльності. За віком значній кількості студентів вже більше 30 років, чим і обумовлюються певні особливості в організації навчального процесу та виборі методів навчання.

Відповідно до діяльнісного підходу особистість максимально ефективно розвивається та набуває нові знання, уміння, навички саме під час тієї діяльності, яка для неї є провідною. На відміну від студентів, що прийшли після школи та отримують першу вищу освіту, для тих, хто навчається на спеціальності «Адміністративний менеджмент» *провідною діяльністю є не навчальна, а професійна.*

Отже, це відбивається в визначенні цілей освіти, мотивації, рівні підготовки студентів. *Основна особливість* – підпорядкованість другої вищої освіти цілям та завданням професійного вдосконалення студентів та їх подальшого кар'єрного зростання. Природно, що всі, хто приходять для отримання кваліфікації «магістр з адміністративного менеджменту», очікують певних додаткових «бонусів» в реалізації своїх професійних планів. На відміну від студентів магістри завжди чітко усвідомлюють «для чого» вони навчаються, що має дати їм додаткова освіта та які цілі вони переслідують.

Мотивація магістрів також має певні особливості. В їх навчанні виключаються елементи примусу зовнішніх факторів – батьків, викладачів тощо. Відмінними особливостями є самостійність, зрілість, чітке усвідомлення також і власних мотивів отримання ще однієї освіти.

Г.В. Веремейчик аналізуючи закордонний досвід освіти дорослих відзначає протипоставлення «освіти» та «кваліфікації» як різних цінностей. Ця точка зору є цікавою і в контексті нашої роботи, отже необхідно проаналізувати ці дві різні цінностей та відповідно й різні мотиви отримання другої освіти.

Мова йде про те, що в одному випадку провідною цінністю та мотивом буде самовдосконалення, здобуття нових знань для розкриття власного потенціалу, а в іншому – підвищення кваліфікації як таке. Причому бажання підвищити кваліфікацію може бути

викликано зовнішніми до особистості причинами – вимогами суспільства до рівня освіченості, змінами економічних умов життя, бажанням йти «в ногу» з трансформаціями, які відбуваються.

З нашої точки зору абсолютне протипоставлення цих двох мотивів є недоречним. Як свідчать наші спостереження для магістрів здебільшого є необхідним як отримання знань, важливих для професійного самовдосконалення, так і сам диплом з кваліфікацією «магістра адміністративного менеджменту» як вимога сьогодення та можливість просування кар'єрними сходами.

Всі ці індивідуальні особливості мають знайти своє відображення під час вибору методів навчання. Важливим є орієнтація на професійну діяльність магістрів, використання на заняттях їх власного життєвого та професійного досвіду, врахування рівня підготовки та знань.

На заняттях магістрів викладачу не потрібні додаткові зусилля для активізації аудиторії, спонукання їх до самостійності, дискусії, висловлювання власної точки зору, формулювання умовиводів тощо. Така освіта дорослих відрізняється від студентської молоді тим, що магістри вже приходять на заняття з *готовністю відігравати визначну роль у власному навчанні*. Таким чином вимога «суб'єкт-суб'єктної» організації навчального процесу здобуває максимально сприятливих умов для реалізації. Магістри є *активними* співучасниками освіти, всі заняття проходять у формі бесід, обговорень, дискусій, що дозволяє і студентам і викладачу отримати миттєвий зворотній зв'язок щодо тем та питань, які вивчаються.

Таким чином, *використання активних методів навчання в освіті магістрів адміністративного менеджменту максимально відповідає їх цілям, мотивам та індивідуальним особливостям*.

Відповідно до навчального плану значна кількість занять проходить у формі лекцій. Основною метою лекцій є ознайомлення студентів з певною системою управлінських знань, які мають стати основою для подальшої роботи з навчальним матеріалом на практичних заняттях та у професійній діяльності. Використання активних методів навчання на лекційних заняттях є одним із важливих завдань навчального процесу. З цією метою, наприклад, було організовано проведення проблемних лекцій. Методика проблемного навчання найбільшою мірою відповідає закономірностям пізнавальної діяльності людини, тому вона використовувалася на всіх заняттях магістрів. Повніше всього суть проблемного навчання викладено в роботах І.Я. Лернера, О.М. Матюшкіна, М.І. Махмутова, М.М. Скаткіна та ін.

Проблемне навчання відзначається специфічною інтелектуальною діяльністю студентів, що сприяє як реалізації умови використання діяльнісного підходу в навчанні, так і умови формування глибоких, дієвих знань студентів.

Організація проблемної лекції ґрунтується на створенні проблемної ситуації, що містить у собі пізнавальне протиріччя між наявними знаннями й тими, які необхідні для вирішення проблеми. Тим самим формується установка студентів на засвоєння нового знання. Як відзначають В.М. Міхелькевич і Л.І. Полушкіна, «проблемна ситуація – це інтелектуальне утруднення людини, що виникає у випадку, коли вона не знає, як пояснити явище, що виникло, факт, процес діяльності, не може досягти мети відомим їй способом дії» [147].

Для створення такого інтелектуального утруднення нами використовувалися проблемні та інформаційні питання, конкретні практичні ситуації, формулювання гіпотез для вирішення ситуації та їх перевірка, звернення до життєвого досвіду студентів тощо.

Одна з головних характеристик проблемної лекції – це діалогічність викладання. Відносно невелика аудиторія слухачів лекційного матеріалу та вже відзначена активність та зацікавленість магістрів створюють сприятливі умови для активного діалогу викладача та студентів. На відміну від тих студентів, де лекційна аудиторія слухачів складають близько

100-150 осіб, в аудиторії магістрів немає просто пасивного слухання та сприймання інформації. Активна бесіда, діалог, дискусія на лекційних заняттях дозволяють концентрувати увагу на важливих питаннях, створювати умови для більш глибокого осмислення, розуміння та запам'ятовування навчального матеріалу.

Відповідно до проаналізованих особливостей магістрів спеціальності «Адміністративний менеджмент» найбільш поширеними методами навчання на заняттях мають бути такі активні методи, як бесіда, спільне обговорення, дискусія, виконання практичних вправ, метод конкретних ситуацій, рольові та ділові ігри.

Ці методи навчання забезпечують більшу самостійність студентів, а моделювання елементів управлінської діяльності у практичних завданнях сприяють реалізації умови використання діяльнісного підходу. У той же час ці методи навчання передбачають більш широкі можливості для знаходження власного рішення, для самовиявлення та самовдосконалення студентів, що сприяє реалізації умови використання особистісного підходу у навчанні.

Метод конкретних ситуацій широко використовується для підготовки менеджерів у закордонній системі освіти. Цей метод дозволяє аналізувати конкретну практичну ситуацію, з якою стикається або може зіткнутися керівник, виділяти істотні риси конкретної проблеми, аналізувати проблему з різних боків, дискутувати, порівнювати різні підходи до вирішення проблеми.

На заняттях широко використовуються реальні ситуації, які пропонуються магістрами для аналізу зі свого власного професійного досвіду, це має велике значення для забезпечення високого рівня зацікавленості, залученості магістрів та розуміння ними сутності навчального матеріалу.

Спільне обговорення, дискусії в групі, які супроводжують вправи, дозволяють магістрам аргументувати та доводити свою точку зору, сприяють виправленню помилок, знаходженню оптимального рішення в конкретних ситуаціях.

Таким чином, у статті проаналізовано основні індивідуальні особливості магістрів, важливі для оптимального вибору методів навчання. Визначено, що магістри характеризуються більшою, ніж студенти, усвідомленістю цілей навчання, що підпорядковані завданням професійного вдосконалення студентів та їх подальшого кар'єрного зростання, мотивацією та готовністю відігравати визначну роль у власному навчанні, активністю та зацікавленістю як в самовдосконаленні, так і в отриманні кваліфікації магістра. Все це надає можливість для широкого та ефективного використання низки активних методів навчання, таких як бесіда, спільне обговорення, дискусія, виконання практичних вправ, метод конкретних ситуацій, рольові та ділові ігри.

Література:

1. Володько В. Педагогічна система навчання: теорія, практика, перспективи / Володько В. – К.: Пед. преса, 2000. – 148 с.

2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.

3. Психолого-педагогический словарь для учителей и руководителей общеобразовательных учреждений / [авт.-состав. В.А. Мищериков]. – Ростов н/Д.: Изд-во «Феникс», 1998. – 544 с.

4. Веремейчик Г.В. Дилемма «образование и/или квалификация» в немецком образовании взрослых [Електронний ресурс] / Г.В. Веремейчик – Режим доступа: <http://adukatar.net/wiki/index.php?page=%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D0%B8+%D0%93%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%8B+%D0%92%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%B9%D1%87%D0%B8%D0%BA>

5. Михелькевич В.Н. Справочник по педагогическим инновациям / Михелькевич В.Н., Полушкина Л.И., Мегедь В.М. – Самара: Самарский государственный технический университет, 1998. – 172 с.

В статье проанализировано цели, мотивы и индивидуальные особенности магистров административного менеджмента, имеющие большое значение для выбора методов обучения. Обосновано, что наиболее целесообразными методами обучения являются такие активные методы обучения, как беседа, дискуссия, выполнение практических упражнений, деловые и ролевые игры.

Aims, motives and individual features of master's degrees of administrative management, mattering very much for the choice of teaching methods, are analysed in the article. It is grounded, that the most expedient methods of teaching are such active methods of teaching, as conversation, discussion, implementation of practical exercises, business and role games.